

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 22 dekabr (Bazar günü) tarixi 70-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

İNNA İLLAHI VƏ
İNNA İLEYHI RACIUN

Ağakışi, İbrahim və Zeynalabidin Atakışiyev, birincinin oğlu, ikinciğarın qardaşı Kazım Atakışiyevin vafatını kamali-təhəssür və hüznə [böyük bir kədər və hüznə] öz qöv və əqrəbalarına, dost-əşnalına xəbər verirlər. Cənab, bu gün yekşənbə [bazar] günü, kanuni-əvvəl [dekabrın] 22-də sahur saat 10-da öz evlərindən (Kamenisti küçədə nömrə 106) qaldırılıb Qasım bəy məscidində gətiriləcəkdir.

2612

İNNA İLLAHI VƏ
İNNA İLEYHI RACIUN

Hacı Cəbrayıl və Həsənağa Rəsulov öz sevgili dayıoğulları Kazım Atakışiyevin vafatını kamaliyyətlə [böyük bir kədər] öz qöv və əqrəbalarına və dost-əşnalına xəbər verirlər. Cənab bu gün yekşənbə günü kanuni-əvvəl 22-də səhər saat 10-da öz evlərindən (Kamenisti nömrə 106) qaldırılıb Qasım bəy məscidində gətiriləcəkdir.

2613

AZƏRBAYCAN
MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

Yeni Kabinə təşkil

Kanuni-əvvəl [dekabrın] 18-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanı sədri doktor Hasan bəy Ağayev həzrətləri, Rəisi-vükala [Baş nazir] Xan Xoyski həzrətlərinə böylə bir məktub göndərmişdir:

"Alişan [sani uca] Fətəli xan Xoyski!

Yeni hökumət təşkil münasibətli zati-əlilərinə yazmış olduğum 13 kanuni-əvvəl tarixli məktubuma cavabı-rədd aldım. Buna baxmayaraq, ikinci dəfə camaat namından siza mürciətlə təvəqqe edirəm vətənimizin böylə ağır günlərində hökumət təşkil kimi məsuliyyətli bir işdən boyun qaçırmaıyıb, müstəraq Kabinə təşkilini öhdənizə alarsınız.

Ümidvaram, təvəqqemə əməl edərsiniz. Bilkəssə [xüsusilə] ki, Partlamının ümum fraksiyaları bir səsə sizin namizədliliyinizdə itifaqlıyır [yekdillik] hasil edərək bu mənsəbdə sizi görmək istəyirlər.

Fürsətdən bəlistifadə [istifadə edərək], səmimi etiram və ixləsini [məhəbbətim] qəbul buyurmanızı rica edirəm.

Məclisi-Məbusan Sədri əvəzinə:

Doktor Hasan bəy Ağayev"

Mövşuq mənbədən [etibarlı mənbələrdən] aldığımız məlumata görə, Fətəli xan həzrətləri Kabinə təşkil etməyə razı olmuşlardır.

Dördüncü (fövqələdə) iclas
Qarabağ əhvali haqqında

Cümə günü, kanuni-əvvəl 20-də Azərbaycan Məclisi-Məbusanının fəvqələdə iclası davam etdirilmişdir. Doktor Ağayev həzrətləri saat bir tamamdə iclası su müxtəsər nitq ilə açdılar:

Möhtəram Parlan əzəsi [üzvləri]!

Bu gün Parlanın fəvqələdə iclası davət edilmişinə iki fəvqələdə hadisə səbəb olmuşdur. Bu iki əsəfnək [təəssüf doğuran] məsələ yekdigəri [bir-biri] ilə o qədər mərbut [bağlı] və sıxı əlaqədarlıdır ki, bunları bir-birindən ayırmaq əslə qəbil deyildir. Bunlardan birisi, neçə gün əvvəl vəqə olmuşdur. O birisi isə bir neçə müddət bundan qabaq başlanıb bu vaxtdək də davam etməkdədir. Həminizə məlumdur ki, iki həmsəyimiz [qoşumuz] olan erməni və gürcü millətləri arasında əlaqə pozulub, həttə müsadiməyə münqar olmuşdur [toqquşmaya gəlib çıxmışdır]. Rəsmi surətdə elani-hərb edilməmiş də, müharibə qeyri-rəsmi bir surətdə başlanmışdır. Yənə də qan, çaylar kimi axır. Yənə köylər yanır, şəhərlər dağılır; yənə toplar patlayır, yüzlərə adam top və mitralyoz qurbanı olurlar. Guya beş sanəlik müharibə vəhşiləri doyurmamış, guya beş illik vuruşma bayquşları qane etməmişdir. Biz müsəlman nümayəndə və firqələri hələ Tiflisdə ikən Seyrəmdə demişik ki, qoşularımızla sülh və müəsiləmətlə [barışlaqla] yaşamaq istəyirik. Bunu yalnız quru sözlə deməyib, feilan [əməli] hərəkətimizlə də isbat etmişiz. Gürcü qoşularımız da həmin bu fikirdəydilər və böylə də siyasət yürütməyə çalışırdılar. Lakin, üçüncü qoşumuz olan ermənilərdən bəzi məsuliyyətsiz dəstələr vəhşiliklərini yürütdərək bizim və gürcü qoşularımızın hüququmuzu təcavüz edirlər. Məsələn, Gəncənin üz qəzasında – Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur mahallarında və Tiflisin Sanain tərəfində toplar patlayır, mitralyozlar qurşunu yağır.

Həmin bu iki məsələdir ki, bizi bu gün yığışmağa vadar etməsindir.

Bu münasibətdə əvvəl Qarabağ məbusları və daha sonra Sosialistlər fraksiyası, Hökumətə müraciətlə böylə istizah [sorğu] vermişlərdir:

Azərbaycan Məclisi-Məbusan Rəisi hüzuri-əlilərinə Parlamanda Sosialistlər fraksiyonu tərəfindən Hökumət nəminə [adına] istizah:

Bu axır vaxtlarda varid olan [gələnlə] xəbərlərə görə Andranik, təhti-komandasındaki [əmiri altındakı] qoşunla Azərbaycan Cümhuriyyətinin hüduddunu keçib Zəngəzur, Şuşa və Cəbrayıl qəzalarında bir çox kəndləri xarab edib, köməksiz xalqı bəzən qırıb, bəzən də sahralara salır.

Bu əhvalat Hökumətə məlumdurmu? Əgər məlum isə nə binəğulərliq olunubdur [nə kimi addımlar atılmışdır]?

Bədəhu [sonra], məsələnin təcili surətdə müzakirə edilməsi lüzumundan danışılaq hamı məsələnin təcili surətdə müzakirəsi-ni tələb edir. Hökumət tərəfindən Rəisi-vükala Fətəli xan Xoyski həzrətləri izahat verərək deyirlər ki, Zəngəzur əhvalatı təzə bir şey deyildir. Bu, çoxdan başlanmışdır işdir. Burada əyləşən məbuslara məlumdur ki, bir para ermənilər tərəfindən Qarabağ haqqında bir məsələ qaldırılmışdır. Hələ iyul ayında Andranik, başına bir dəstə çeteci [quldur] yığaraq İrəvan quberniyasından Gəncə quberniyası hüduduuna keçdi (burasını ərz etməliyəm ki, Andranik Türkiyə təbəesidir). O vaxt, Azərbaycan Hökuməti hələ Gəncədə ikən erməni hökumətinə müraciətə istizah etmişdi ki, Andranik sizin tərəfindənizdəni iş görür, yoxsa bu hərəkətlər onun şəxsi təşəbbüsüdür və onun qoşunu erməni hökumətinə təbedirmi, yoxsa bu hərəkətləri ad bir üsyan və xüsusi bir təşəbbüsdür? Erməni hökuməti bizə cavab verdi ki, Andranik Ermənistan

Cümhuriyyəti ilə heç bir əlaqəsi yoxdur, özü də adı bir asidir [üşyançdır]. Erməni hökuməti özü də onun dəf'ini və üsyanını yatırılmasını istəyir, faqət gücü yoxdur, bir iş görə bilməyir.

Sizə məlumdur ki, Andranik iyul ayında Zəngəzur mahalında böyük fənalıqlar icra edərək, bir çox köyləri dağıtdı və nəhayət Şuşa qəzasına keçərək Əsgəran yolunu bağladı. O zaman Andranik çeteciləri böyük faləkatlər xarırlardı, faqət Azərbaycan Hökumətinin bütün zehni və əsgəri qüvvəsi tamamilə Bakı məsələsinə münhasir [həsr olunmuş] idi. Ona görə də qəti bir iş görə bilməyib, ancaq Gəncədən iki dəfə qarışiq erməni-müsəlman delegeəsi [nüməyəndə heyəti] göndərdi. Lakin, bundan da bir şey çıxmırdı, Andranik öz əməlinə davam edirdi. Sentyabr ayında Bakı alındıqdan sonra Hökumət buraya köçdü və darhal bu məsələyə diqqət verərək özünə borc bildi ki, Andranik məsələsinə bir xitam çəksin. Ona görə də çetecilər müqabilinə [qarşısına] bir dəstə əsgəri qüvvə göndərdi. Qoşunumuz müharibə nəticəsində Andraniki Əsgərandan çıxarıb Şuşa üzəzdindən tamamilə və Zəngəzur mahalının çox yerindən qovdu. Andranik Gorusa qaçdı. Burada demək istəmədiyim bəzi səbəblərə görə, qoşunumuz bundan sonra irəli yürüşünü artıq davam etdirə bilməzdi. Bu iş, oktyabr ayında idi. O zaman sakitlik hökmərfərma [hökəmrən] oldu. Andranik Gorusa idisə də, heç bir hərəkətdə bulunmayırdı. Həttə, bir xəbər varid oldu ki, sülh və əsaiş artıq pozulmayıb.

Noyabr ortalarında işlər tamamilə dəyişdi və Müttəfiqlərin təklifinə görə türk əsgərləri Azərbaycanın hər yerindən çıxıb getdilər. Övza [vəziyyət] dəyişib, əhval qeyri-müəyyən bir şəkli aldı. Noyabrın 20-dən sonra Andranik yənə baş qaldırıb, ayın 25-dən etibarən faləkatlər çıxarmağa başladı. Böyük fənalıqlar əmələ gəldi. Bu xüsusdə Hökumətə bir çox teleqraflar gəlmişdir ki, vaxtilə qəzetlərdə yazılmış olduğundan dübərə oxumağa hacət yoxdur. Həminizə məlumdur ki, Andranik çetecilərinin əli ilə Zəngəzur mahalında nə qədər müsəlman köyləri dağıdılmış, yandırılmışdır; əhali nə qədər zərər və xasaratə dūcar olmuşdur. Şübhəsizdir ki, Hökumət bu işlərə laqeyd baxa bilməzdi. Binaileyh [ona görə], biz öz tərəfimizdən lazım və mümkün olan qədər çəlişib tədbirlər gördük. Onların müqabilinə əsgəri qüvvə göndərilməsi barəsində teleqrafın binəğulərliq etdik [səracəmə verdik]. Eyni zamanda özünə borc bildim. Müttəfiqlər nümayəndəsi general Tomsona məlumat verim. Çünki o mənə də deyib, qəzetlərdə də yazılmışdı ki, Müttəfiqlərin məqsədi Qafqaziyada sülh və müsəlimalı [əminamanlıq] davam etdirməkdir. Binaileyh, həman mənə gələnlə teleqrafların surətini bir məktubla barəbar general Tomsona göndərdim. Tomson darhal bəzi tədbirlər görməyi lazım bildi. Mən general Tomsona məktubla ancaq xəbərdar [məlumat] kimi yazmışdım; daha yazmamışdım ki, təvəqqe edirəm bizə kömək edəsin. O özü lazım bildi ki, Qarabağda bir heyət göndərsin ki, onun məktubunu Andranikə yitərsin. Heyət ingilis, türk və erməni nümayəndələrindən ibarət idi. Bundan əlavə Tomson, erməni başçılarında da bir çox teleqraflar çəkdi.

Noyabrın 27-də teleqrafıya Şuşaya və Zəngəzura əzimet etdi [yola düşdü]. Bir neçə gün Şuşada qalıb heyət ümum qəza əhalisinə əmnü əsaişlə yaşamaqlarını təkliflə, xəbər verdi ki, ingilislər və onların Müttəfiqləri heç vaxt xəta və iğtişəyə razı olmayacaqlardır.

Bir neçə gün Şuşada qaldıqdan sonra deleqa heyəti Zabux denilən yerə gədiib – ki həmin yerdə müharibə olurdu – İngiltərə nümayəndəsi Andranik yanına gedib məktubu verməyi və bildirməyi ki, əsaiş bərpə edilməşə bütün məsuliyyət onun öhdəsinə düşəcəkdir. Bundan əlavə, sair adamlara da teleqraf çəkmişdi. Çünki o zaman ermənilər çox yerdə baş qaldırıb Gəncə, Qazax və Cavanşir qəzalarında quldur dəstələri kimi iş görürüldər.

Andranikə yazılan məktubu mən görməmişəm, amma özlərinin dediklərinə görə, həman teleqraflar məzmununda imiş. (Teleqrafları oxuyur.) Sonra, Tomson Şuşadakı deleqalara teleqraf çəkərək Tərtər, Qazax və sair yerlərdə də getmələrini tövsiyə etmiş və filhəqqə [həqiqətən] onlar da Şuşadan sonra oralara gəlmişdilər. Bu işdən sonra bir neçə gün tam sakitlik oldu. Qəzalarından şikayət xəbəri gəlmədi. Fəqət, üç-dörd gün sonra yənə teleqraf-teleqraf üstündən yağmağa başladı ki, Andranik öz dəstələri ilə hərəkətə davam edirdi. Çünki müsəlmanlar, ingilis heyətinə inanıb səngərlərdən çıxmışlar və ermənilər həman saat fürsətdən istifadə edərək başlamışlar kəndləri yandırır, arvad-uşaqları dağılır, məsələlər salmağa. Bu xəbər yetişən kimi biz əlimizdə olan hər növ tədbirləri gördük və dekabrın 3-də Tomsona belə bir məktub yazdım. (Oxuyur.)

Aldığımız teleqrafların da surətini göndərdim. Biz əsgəri qüvvə göndərməklə barəbar Tomsondan da xəhiş etdik ki, tədbir görsün. Tomson Zəngəzura yeni bir heyət göndərməyi lazım bilib, xəbər verdi ki, bu səfər heyət əsgəri surətdə olmalıdır. Bu heyət 15 qədər ingilis əsgər və zabiti, iki zirehli avtomobil və bir nəfər bizim nümayəndəmizdən ibarət idi. Bunlar Şuşaya gətmişlərdir. Fəqət heyət zəman Tomsona dedim ki, Qafqaziyada çox heyətlər görmüşdür. Şuşadan o tərəfə getmələri haqqında məlumatımız yoxdur. Heyət gəldikdə, yaxud cavab aldıqda sizə bəyanat verməyə özümlü borclu bilirim.

Qəzetlərdə bir xəbər vardı ki, guya general Tomson tərəfindən əvvəl dəfə Andranikə məktub göndərildikdə, Qarabağın idari-idarəsi [idarə edilməsi işləri] guya Andranikə tapşırılmış imiş. Şübhəsizdir ki, böylə olsaydı Hökumətimizin kökünə əl atmış olardı. Əgər böylə olsaydı, Azərbaycanın hüququna təcavüz edilmiş olardı. Halbuki, biz var qüvvəmizlə Azərbaycanın hüququnu müdafiə edəcəv və heç kəsə yol verməyəcəyiz ki, kənardan gəlib Azərbaycanın hüququna təcavüz etsinlər. (Gurultulu əlaqış.)

Aşkardır, Hökumət laqeyd baxa bilməzdi ki, başçaları gəlib Azərbaycan hakimi olsun. Bu xəbərləri eşitdikdə mən təhqiqaatə başlandıım. Mən əmin idim ki, mədəni hökumət hüququmuzu tapikləyib əlimizdən almazlar. Zənnim doğru çıxdı. Buna bir çox sübutlarımız da var. Əmin olunuz ki, Tomson tərəfindən Andranikə qəzetlərdə deyilən kimi məktub yazılmamışdır. Mən heyət gedən zaman Tomsona dedim ki, Qafqaziyada çox heyətlər görmüşdür. Şuşada deyil, başqa yolla icrayı-təsir etmək lazımdır.

Sonra yənə alınan teleqrafları oxuyaraq nitqinə davamla Rəisi-vükala həzrətləri deyirlər ki, bu surətlə Müttəfiqlərlə lazım olan tədbirləri görmüşəm. Bunlardan başqa, öhdəmizdə xüsusi vəzi-fələrimiz də vardır. Əsgəri qüvvəmizin silah gücü ilə hərəkət etməsi haqqında əmr verilmişdir. Bu xüsusdə müfəssəl məlumat vermək istəməyirəm. Andranikin və çetəsinin məqsədi Zəngəzur və Şuşa qəzalarını Azərbaycanından ayırır, Ermənistanla mülhəq etməkdir [birləşdirməkdir]. Bunların müqabilinə [qarşısına] əsgəri qüvvə göndərilədikdə, bir qədər sakit olub sonra yənə fürsət tapan kimi işə başlayırlar. Azərbaycan kəçmişdə və həzirdə heç vaxt ixti-

lafli məsələləri silah gücü ilə həll etmək istəməmişdir. Hərgah böylə məsələlərin həlli üçün silaha sarılmaq lazım gəlmişsə, məcbur olmuşuq. Hər bir ixtilafli məsələni sülhlə həll etməyə çalışaraq, qoşularımıza da böylə təklif etmişik. Azərbaycan Hökuməti erməni, müsəlman və sairənin qanı tökülməmək üçün var qüvvəsilə çalışmışdır. Yənə bu uğurda çalışmalıyız. Əgər silaha sarılmaq məcburiyyətində qalsaq, həmi bilməlidir ki, bizi vadar və məcbur etmişlərdir. Hökumət namından [adından] deyirəm ki, biz bu məsələnin qansız, zərərsiz həllinə çalışır və çalışacağıq. Əks surətdə Hökumət silah qüvvəsilə Azərbaycan Cümhuriyyətini hər bir təcavüzdən mühafizə edəcəkdir. (Mərkəzdən və soldan əlaqış.) (Mabed [ardı] var)

QARABAĞ ƏHVALI ƏTRAFINDA

General Tomsondan Azərbaycan Rəisi-vükəlesi Fətəli xan Xoyski həzrətlərinə 20 kanuni-əvvəldə böylə bir məktub gəlmişdir:

"Rəisi-vükala F. xan Xoyskiyə.

Dövlətli əfəndim!

"Znmya truda" qəzetəsinin 17 kanuni-əvvəl [dekabr] tarixli nömrəsindəki general Tomson tərəfindən Qarabağın mühafizəsi general Andranikə verildiyi xəbari haqiqətdə müvafiq deyil və əsas-dən xalidir [əsassızdır].

Bakıda Müttəfiqlər qoşunu komandanı namına [adına] general Tomson"

BAKI NEFT TİCARƏTİ VƏ
ONUN MÜXTƏSƏR TARİXİ

IV

Hələ "buruq" quyuları aralığa gəlməmiş illərdə, "əl" quyularının mədaxili sahiblərini ödəyirdi; böylə ki, o vaxtlar neftin putunu 40-45 qəpiyə satararaq əmələ [fəhlə] və mayəhtacın [avadanlıqların] xərcindən əlavə böyük pullar da qazanırdılar.

Bir də buruqlar çıxır, neft fontanları sel kimi axıb gedər. Milyonlarla özbaşına əsib-dəşən neftin qiyməti də putu 2-3 qəpiyə satılmaq dərəcəsinə qədər tənəzzül eylər [aşığı düşər]. Binaileyh [ona görə] "əl" quyusu, "buruq" quyusu ilə rəqabətdən aciz qalır; çünki əl və kəndirlə çəkilməmiş, sahiblərinə 2-3 qəpikdən artıq qiymətə tamam olar. Daha bundan sonra mənfəətsiz əl quyuları ehtiramdan düşüb qapanmağa başlar və həştədir illərdə əl quyuculuğu tərklə olub dəbdən düşür.

Doxsanıncı illərə qədər neft fəvvaləri davam edər. Lakin bundan sonra getdikcə fontanlar dərinlən atmağa başlar. Odur ki, buruqların dərinliyi ilk dəfə yüz sajin olduğu halda, bu gün bəzi buruqların dərinliyi dörd yüz sajin keçmişdir. Bundan əlavə, fontanla neft atan quyuların ədədi mürurla [gedərək] azalır. İndi "fontan" nüdrətan [nadir hallarda] itifaq zülqə [rast gələnlə] əlamətlərdəndir.

Söz yox ki, dörd yüz sajinliq quyuların qazılmaq və sair xərcləri iki yüz minlərlə pul tələb eyləyir. Neftin miqdarı getdikcə azalır, məxarici isə artır. Paroxud və fabrikalarda dəx kömür əvəzinə neft işlətmək adəti, neftin güclü rəvacına bais olur. Odur ki, bu səbəblərə məbni [görə], neftin qiyməti yavaş-yavaş qalxır və bir dərcəyə gəlir ki, ucuzluğa zərər göstərən əl quyuları bu dəfə ortalığa mənfəət də çıxır. Həmin vaxtdan başlayaraq əl quyularını təzədən əylə-başla salırlar.

İştə əl quyuları dirilib təzədən min doqquz yüzüncü illərdən bəri iş görməyə başlar və gündən-günə ədədəcə artar. Lakin, bu vaxtlar Rusiya məmləkətinin neft məhsulətı, yuxarıda xatırlanan səbəblərə görə, ildən-ilə azalmağa başlar. Məsələn, 1901-ci ildə yeddi yüz altı milyon put neft hasil olduğu halda, 1912-ci ildə ancaq beş yüz altı milyon put hasil olmuşdur.

Bakı neftinə gəldikdə, bu da həmin müsbətə dūcar olmuşdur. Böylə ki, ayda otuz iki milyon məhsulətimiz, bu gün on beş milyona qədər tənəzzül etmişdir! (Daha doğrusu, indi səkkiz milyona qədər olar.) Bunun müqabilində, əl quyularından hasil olan neft, əksinə olaraq, ildən-ilə sürətlə artmaqdadır. Böylə ki, 1909-cu ildə əl quyularından bir milyon put neft hasil olarkən, 1912-ci ildə on beş milyon və 1913-cü ildə də hətta on doqquz milyon put hasil olmuşdur. Məmləkətin ümum nefti azaldığı bir zaman əl quyuları, hasilatı qırıx-əlli milyona qədər artırıb daha böyük tərəqqilər niyyətinə bulunur.

Bu gün əl quyularının ədədi iyirmi minə çatmışdır. Bunlardan cüzusi köhnə mədənlərdə, küllisi isə Binaqədi, Xozazan, Qırməki, Hökməli, Biləcər, Masazır, Digah, Xırdalan və Şubanı yerlərindəndir. Bunların ehtiyacını rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün yüz vertlik uzunluğu qədər yirmi altı yerdə neft mənzquləsi [kəməri] (нефтеносовод) çəkilmişdir.

Lakin əl quyularının bu tərəqqisi və ələlxüsus tənənəli bir gələcəyi, bizim böyük neftçiləri rəqabət cəhətinə təşvişə salıb, quyuculuğu bir sədd çəkmək fikrinə gətirir. Bu barədə tədbirlər ittixaz olunur [həyatə təşkil edilir] və quyuculuğun qabağını almaq üçün mahal idarələrinə işarələr vurulur. Quyular qazıldığı əsnada, fəhlələrin quyuda boğulduğu bahana olaraq, quyuların qapanması hökmü idarələrdən verilir. Böylə ki, quyuların ağzını bağlayıb otuz min fəhlə ilə beş min də iş sahiblərini bayıra atmaq niyyəti aralığa çıxır. 1907-ci ildən başlayaraq ildə bir komisyən tərtibi ilə mahal idarəsi, quyucuların ixtiyarlarını ənvai [müxtəlif] qərarəddərlə azaldır və axırda 1913-cü ildə Qafqaz çəmnişini əli ilə öylə qanunlar ittixaz [qəbul] olunur ki, quyucular daha artıq iş görməyə imkanları qalmayıb. Bu qanunlar, səkkiz fasildən ibarət olub ümde cəhətləri bu aşağıdakı maddələrdən ibarətdir:

1) Təzə quyuya qazmaq heç bir vəchlə və heç yerdə qoyulmasın.
2) Köhnə quyulardan neft çəkməyə mane olub, az bir müddətə bu quyular, sahiblərinin xərcinə, torpaqla doldurulur.
3) Quyulara adam salmaq qadağan olunur. Köhnə quyulardan mənfəətbərdər olmaq istəyənlər, qırıx sajin dərinliyi şərtilə quyulara qabaqcə əl ilə boru (трубы) sallayıb, sonra nefti çəksinlər, heç bir motor və işqə qoymağa izin verilməsin.
4) Köhnə quyular torpaqla doldurulduqdan sonra ixtiyar sahiblərinə alınıb kənkən [əl ilə quyuya qazan, quyucu] ilə yox, əl buruğu ilə qazmaq şərtilə sair icarədarlara bir il müddətində icarəyə (yaxud "razvedka"ya) verilsin.

İştə istibdad dövrü və təsiri ilə təsdiq olunmuş qanunlar! Əsl mətləb buradadır ki, Rusiyanın əsas qanunları arasında əl quyularına dair heç bir şey yazılmamışdır. Ruminiya və Amerika

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.
Dərc olunmayan övraq iada edilməz.

Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir.
Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: satrı 3 rubla. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

Rumın qanunları mövçibincə [qanunlarına görə], neft təhsil [hasil] etmək üçün küllüq və bel ilə əl quyusu qazmaq heç bir kəsə qadağan olmayıb, bəzi şərtləri gözəlməklə həmya izin verilir. Bu şərtlərdən biri: quyuy qazan kənkən [nicat kəməri] mütləq belində bağlı olsun; ikincisi: kənkənə quyuya sallamağa və quyudan torpaq çəkməyə işlənən kəndirlər qırılmaz bir maddədən gərək olsun; üçüncüsü: hər kənkən böyük bir dəmirçi körüyü ilə ağ dəmirdən nazik borular olsun ki, bunların vasitəsilə quyuya yuxarıdan müdam [davamlı] hava daxil olsun; dördüncüsü: kənkən quyuya daxil olduğu əsnada sarxış olmayıb ciblərində də çaxmaq-qov, kibrit, papiro və sair alovlandırın və yandırıcı şeylər özü ilə götürməsin. Odur ki, hər gün sübh təzədən hökumət məmuru gəlib kənkənin [quyuqazanın] ciblərini axtarar, kəndirlərin və sair tədarükətin davamlı [avadanlığın möhkəm] olduğunu təsdiq edərsə, kənkənin quyuya daxil olmağına izin verər və bu izin, məmur tərəfindən sadır olmayınca [əldə edilmədən], kənkənin quyuya girməyi qadağandır.

İştə, Ruminiya qanunlarının insaniyyətperəstliyi ilə bahəm neftçilərə yaxud vatan ticarətinə müavinəti [yardımı]! Əcəba, bizim qanunlar da m ticarət və insaniyyətperəstlik nöqəyi-nəzərilə aralığa çıxmışdır, ya burada ayrı bir məsələ vardırmi? Bu barədə gələcək məqaləyə müraciət buyurla.

Fərhəd Ağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Royer acentaliyindən

* Hamburgda yeni Bəhriyyun [Donanma] Şurası təşkil edilmişdir. Şura, bütün ticarət donanması üzərində kontrol təyin edilməyi tələb edir. Əks surətdə tabe olmayanları batırmaqla təhdid edirlər. Alınan məlumata görə, Hamburgda britaniyalılar Bəhriyyun Şurasına daxil olmaq təklifini rədd etdiklərindən naşi [ötrü] üşyan qalxmışdır.

* Portaqiz [Portuqaliya] sabiq prezidenti mayor Sidonio Pais, kanuni-əvvəl [dekabrın] 14-da, üç tapanca qurşunu [gülləsi] ilə qətl edilmişdir. Üşyana gəlmiş xalq, qətilə cəza vermişlər. Pais vəfat etmişdir.

* Qandley Kaj, öz müsahibəsində demişdir ki, müliki teyrə [uçuşa] izin verilən gündən, Uzaq Şərqlə və Hindistanla post və sərnişin münasibətinə başlanacaqdır.

* Lord Milner müxbirə demişdir ki, bolşeviklər hər bir işdə bizim düşmənlərimizə kömək etdiklərinə görə, az bir miqdarda ingilis əsgərləri ilə bərabər Rusiyaya Müttəfiq əsgərlər göndərilmişdir. Bolşeviklərin hərəkəti yüz minlərcə alman əsgərlərini azad etdi. Bolşeviklər Qara dəniz donanmasını almanlara verib öz vətənlərinin azadlığı üçün mübarizə etməkdən ötrü Rusiyani tərklətməyə çalışın çexslavlar [ü]zərinə cinayətkar bir surətdə hücum etdilər. Müttəfiqlərin müdaxiləsi müvəffəqiyyətəbəxş olub, çexslavlar xilas edildi. Bununla bərabər, Sibirya və Cənubi Rusiya yolları düşmən üzünə qapanıb, Rusiya lianlarının alman sualtı qayıqları üçün üssülhərəkəyə [bazaya] döndürülməsi bərtərfər edilmişdir [aradan qaldırılmışdır]. Müttəfiqlərin [köməyi ilə] əsaiş bərpə edildikdən sonra, Müttəfiq dövlət əsgərləri bir gün də olsun Rusiyada qalmayacaqlardır. Hərgah Müttəfiqlər bu saat Rusiyani tərklə etsələr, Rusiyada hökmərfərma olan [höküm sürən] hərəc-mərclik Rusiyanın hər bir yerinə sirayət edər [yayılar].

CÜMƏ GÜNKÜ
MÜHÜM XƏBƏRLƏR

* Samara – Sibiriyadan verilən məlumata görə, Qərb cəbhəsi Baş komandanı Semyonov, Omskdakı inqilabı və Kolçakın diktatorluq elam [elan] etməsinə qəbil etmişdir. Cəbhəyə verdiyi əmrində general Semyonov deyir ki, onun qoşunları fəqət [yalnız] onun əmrinə itaət etməlidirlər. Qoşunların ittihadı [birliyi] poza biləcəkdir heç bir müraciətnamə və təbliğatın aparılmasına yol verməyəcəkdir.

* Voronej – Talnik, Çemilnik, Deryazki və başqa kəndlərdə kəndçiləri üşyanı olmuşdur. Üşyançılar bir neçə kəndlərə fığqara şuralarını tövqif [həbs] edib, müdhiş surətdə qətl etmişlər. Qaza fəvqələdə komisyonu qoşunu üşyançılara gülləbaran etmişdir. Bundan sonra Şura Hökuməti təcədi [bərpa] edilmişdir.

* Kaluqa quberniyasında kəndçilərin üşyanı olmuşdur. Üşyan, bolşeviklər əleyhinə olaraq kəndçiləri məcburən Qırmızı orduya almaq və həcrlər [müsadirələr] nəticəsində baş qalxmışdır. Bolşeviklər, üşyanı müdhiş vəsaitlə [dəhşətli üsullarla] yatırırlar.

* Kiyev küçələrində böylə bir elannamə yapışdırılmışdır:

"Kiyev könüllü dəstəsi, bütün sadiq və qüvvəlləri öz sirasına davət edir ki, Rusiyanın işbu azad hissəsini bolşevik aqalığından müdafiə etmək mümkün olsun."

* Almaniyada münəşir [nəşr olunan] "Lokal-Anzeiger" yazır ki, Leypsiq Şurası ordu baş arkanı [qarərgahı] buraxılıraq, Hindenburqun tövqif [həbs] edilməsini təhti-qərarə almışdır.

* "Qolos Kiy

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 22 dekabr (Bazar günü) tarixli 70-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transferasiyası

* Karlsruedan xəbər verirlər ki, Badendaki Tərəqqipərvər firqəsi, Baden əhalisinə müraciətən Berlin böşeviklərindən xilas olmağı təklif etmişlər. Müraciətnamə, bütün nemesləri, militarizm düşmənləri olduqları kimi, Berlin anarşisi düşmənləri kimi də təbrik edir.

* “Havas” acentəliyinin verdiyi məlumata görə general Foşa, ingilis karolu Corc tərəfindən “Merit” nişanı ata edilmişdir. İşbu nişan, ən ali nişandır.

* Sokolov işbu günlərdə Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Aldığımız məlumata görə, Sokolov Bakı demokratiyasına müraciətən, Könüllü ordunun Gürcüstan üzərinə yürüməyi ehtimalı qarşısına etirazda iştirak etməyə dəvət edəcəkdir. İşbu etiraz, demokratiya dairələrinin hüsən-təvəcəhünü qazanır. Zira ki, Gürcüstan zorla Rusiyaya mülhəq edilərsə [birləşdirilərsə], bir qədər də geri getmiş olacaqdır. Ehtimala görə, işbu məsələ demokratlar müşavirəsində qalxılacaqdır.

* Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 15-də erməni fəhlələri ictimaiyyəni-amiy-yunların [sosial-demokratlarının] ümumi iclası olmuşdur. İclasda Sanain hadisəti barəsində məlumat verildikdən sonra ümumiyyətlə qət edilmişdir ki, hadisət müsəbbibləri [hadisəni törədənlər] əleyhinə etiraz edilsin.

GÜRCÜSTAN

Gürcülərin qələbəsi

Gürcüstan Hökumətinin Bakıda olan siyasi nümayəndəsi Kartsvadze, keçən gün Xariciyyə naziri Gegeç-koridən böylə bir teleqraf almışdır:

“Bu iki gün müddətində bizim əsgərlərimizlə erməni qoşunları arasında Axalkalak uyezdı ilə Yekaterinenfeld (Borçalı uyezdı) və Sadaxlı mövqifi [stansiyası] yanında üç böyük müharibə olmuşdur. Bu üç müharibə, erməni qoşunlarının məğlubiyyəti ilə qurtarmışdır. Bizim vəziyyətimiz möhkəmdir. Bir çox asir və silah almışdır.”

İdarəməzdə alınan axırncı xəbərlərə görə, gürcü əsgərləri hücumə keçib erməni qoşunlarını Allahverdi mövqifindən çəkilməyə məcbur etmişlərdir. Zirehli avtomobillər və əsir alınmışdır. Əsirlər arasında rus zabitlər də vardır.

Gürcü tələbələri və hökumət qulluqçuları

Gürcü tələbələrinin təcili iclasında, müharibəyə getməkdən ötrü könüllü dəstəsi təşkil edilməsi qərara alınmışdır.

Gürcüstan Hökumətinin dövlət müəssisə qulluqçuları ittifaqı xüsusi bir dəstə təşkil edib müharibə meydanına getməyi qərara almışdır.

Erməni Milli Şurası nümayəndələri

Erməni Milli Şurası nümayəndələri Davidxanyan, Zurbabov və Tumanov, Gürcüstan Xariciyyə naziri nəzdinə getmişlərdir. Məzkur [adi çəkilən] nümayəndələr, ermənilərə gürcülər arasında sərhəd məsələsi üstündə olan müəssif [təəssüflü] hadisə haqqında danışıqlardır. Milli Şura nümayəndələri izhar etmişlər ki, müharibəni rədd etməkdən ötrü Ermənistan Hökumətinə mənəvi icrayı-təsir edəcəkləridir.

Gürcüstan siyasi nümayəndəsilə müşahibə

Gürcüstan siyasi nümayəndəsi Kartsvadze, Sanain yanında erməni-gürcü mütəəlləh [silahlı] toqquşması haqqında müsbirimizlə müşahibə əsnasında demişdir ki: Erməni müsəlləh dəstələrinin Gürcüstana hücum etmələri gözlənilməyən bir surətdə olmuşdur. Çünki bir məhəlli [regional] məsələlərin silah gücü ilə deyil, beynəlmiləl həkəm [arbitr] müzakirəni ilə həll olunması nöqtəyi-nəzərində idik.

Biz İndiya qədər inanmaq istəmirik ki, erməni demokratiyası [xalqı] iki qonşu millət qardaş öldürücü müharibəyə sövq etməkdən ötrü öz millətinin müharib [müharibə tərəfdarı] ünsürünə vəl versin. Erməni tərəfindən izhar edirlər ki, hal-hazırda sərhəd mübahisəsi silah gücü ilə həll olunur. Bu mübahisə də Axalkalak və Borçalı uyezdləri üstündədir. Bu uyezdlər məsələsi, Gürcüstanla Ermənistan arasında nə qədər mübahisəli ədd [hesab] olunmuş olsa da, məhəlli [yerli] hökumətlərin Ümumqafqaziya Konfransında, yaxud Gürcüstanla Ermənistan arasında saziş yolu ilə və ya bitərəf həkəm vasitəsi ilə həll olunmalıdır. Bizim hökumətimiz bu vəsailərə [vasitələrə] müraciət etsə də, Gürcüstanla Ermənistan arasında olan siyasi müxabirətdən [əlaqələrdən; yazışmalardan] görünür ki, Ermənistan Hökuməti mübahisəli məsələlərin həlli üçün təklif edilən vəsailərdən təcridlə boyun qaçırmışdır.

Bu məsələnin sülhlə bərtərəf edəcəyi [aradan qaldırılacağı] sualına Kartsvadze demişdir ki:

Erməni millətinin idraklı sinfi, öz müharibələrini [müharibə tərəfdarlarını] silaha istinad etməkdən saqındıra [çəkindirə] bilər. Məlum olduğu qədər, “Dağnaxsəqən” firqəsinin Bakı təşkilatı, öz Tiflis yoldaşlarına yuxarıdakı məzmununda bir xəbş teleqrafı göndərmişdir. Tiflisdə olan Erməni Sosial-Demokrat Firqəsi də bu nöqtəyi-nəzərdədir.

Kartsvadze demişdir ki, müharibə başlandıqı təqdirdə, sülhdost [sülh-sevar] gürcü demokratiyası [xalqı] özünün qurban vermək istedadına malik olduğuna da göstərə. Millətlə birləşmiş olan gürcü demokratiyası öz hökuməti dairəsinə heç bir kəsi buraxmamaq qüvvəsinə malik olduğunu göstərar.

Hal-hazırda gürcü demokratiyası cəmaət narazılığının Gürcüstan kəndlərində və şəhərlərində olan ermənilər əleyhinə bir cür iğtişaş şəklinə düşməməsi üçün bütün qüvvəsini sərf etməkdədir. Eyni zamanda gürcü millətinin hər bir sinfi özünü hökumət ixtiyarına vəgüzər etmişdir [tapşırırmışdır]. O qədər ruh yüksəkliyi və gürcü ordusuna daxil olan könüllü vardır ki, elan edilən dörd illik istehzari-əsgəriyyə [səfərbərlik] lazım gəlməyib, cəbhəyə kifayət qədəri təlim görmüş əsgər göndərmək mümkün olacaqdır.

Kartsvadze öz müşahibəsinin axırında demiş ki: Bizim Hökumət və gürcü dairələri, mübahisəli sərhəd məsələlərinin silahlə deyil, sülhlə həll olunması nöqtəyi-nəzərindədirlər. Qafqaziya millətləri bir-birləri ilə silühu [sülhsevər] bir halda yaşamaq bacarıqlarını isbat etmişdirlər. Hər kas bu əsasi xələdlər etsə, idraklı və idraksız bir surətdə, öz istiqlalıyyətinə məhv etmək deməkdir.

Gürcüstan Hökumətinin Müttəfiq nümayəndələrinə müraciət

Gürcüstan Hökumətinin Xariciyyə naziri, Müttəfiq dövlət nümayəndələrinə böylə bir protesto notası ilə müraciətdə bulunmuşdur:

“Hökumətimin sifarişinə görə, sizə xəbər verirəm ki, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 9-da Ermənistan sərhədi Sanain və Vorontsovkada dayanmış olan sərhəd qaraqolqanamız [postumuz] erməni müntəzəm [nizami] əsgərləri tərəfindən xəyanətkar bir

hücumə maruz olmuşlardır. Sərhəd dəstəsinin bir hissəsi qırılıb, bir hissəsi asir alınmışdır. Teleqraf müxabirəti [alaqəsi] qət edilib [kəsilib], dəmiryol xətti xarab edilmişdir.

Gürcüstan Hökuməti bu hücumun qəsdən və ya Ermənistan Hökuməti razılığı ilə vəqə olduğunu xəyalına belə gətirməyib, teleqraflla Ermənistan Hökumətinə müraciətən qən tökülməyi dayandırmaqdan ötrü tədbirlər ittixaz olunması [tədbirlər görülməsi] təklifində bulundu. Lakin tədbirlər ittixazı deyil, hərbiyyə hərəkəti gəldikcə şiddətlənəcəkdir.

Ermənistan Hökumətinə aldığımız rəsmi bəyanatda, bu xəyanətli hücumun erməni hökuməti əmri ilə olduğu göstərilir.

Gürcüstanda olan Erməni Milli Şurası nümayəndələri ilə bərabər bizim tərəfimizdən məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] göndərilən heyət az qalmışdı ki, hadisət qurbanı olsun.

Bir ay ziyadə bundan əqdəm [qabaq] Gürcüstan Hökuməti hamı mübahisəli məsələləri həll etməkdən ötrü Qafqaziya Konfransı çağırılmasını təklif etmişdi. Lakin Ermənistan Hökuməti əvvəlcə Erməni-Gürcü Konfransı davətini təkidlə, konfransda iştirak etməkdən imtina etdi.

Gürcüstan Hökuməti bütün mübahisəli məsələlərin sazişlə həlli və buna nail olmaqda beynəlmiləl həkəmi vasitəsilə həll olunmasından ötrü Ermənistan Hökumətinin arzusuna müvafiq bir təklif razı oldu. Hər gün Ermənistan Hökumətinin nümayəndələrini gözəlməkdə idik. Lakin erməni nümayəndələri hal-hazırda qədər gəlməmişlərdir. Bunun əvəzinə isə biz heç bir beynəlmiləl münasibətinə yərəşməz əhdşikənənə [müqavilələri pozan; xainca] hücumlar görürüz.

Hər iki qonşu cümhuriyyətlər üçün həlakətli [məhv edici] və rüsvayçılığı mövcib [rüsvayçılığa səbəb] olan qən tökmək işini bərtərəf etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü burada söylədiyimiz hər bir vəsiləyə əl uzatdıq. Gürcüstan Hökuməti bütün cəhan qarşısında erməni hökumətinin bu hərəkəti əleyhinə ciddi surətdə protesto edib, hər iki qardaş millətin tökülcək qanlarının məsuliyyətini erməni hökuməti əhdəsinə atır. İndiya qədər bir dəfə də olsun erməni-gürcü milləti arasındakı münasibət [münasibətlər] xalaldar edilməmişdir. Bu münasibətin xalaldar edilməsi məsuliyyəti erməni hökuməti boynuna düşür.

Xariciyyə naziri: Gegeçkori.”

AZƏRBAYCAN TÜRK SOSIALİSTLƏRİNİN GÜRCÜSTAN VƏ ERMƏNİSTAN DEMOKRATIYASINA MÜRACİƏTİ

Tiflis. Gürcüstan Parlamanı Rəisina. Surəti Gürcüstan Hökuməti Rəisi-vükəlasına [Baş nazirinə] və “Borba”, “Qruziya”, “Kavkazskoye slovo”, “Znamya truda”, “Probujdeniye” qəzetlərinin idarələrində.

İrəvan. Ermənistan Parlamanı Rəisina. Surəti Ermənistan Hökuməti Rəisi-vükəlasına [Baş nazirinə].

Dörd sənəlik qanlı müharibənin nəticəsində bütün dünya demokratiyası və imperialist məmləkətləri hökumətləri bütün ictimailəfi məsələlərin həllini yalav qılnc ilə deyil, həkəm [arbitr] vasitəsilə həll etmək mümkün olacağını təsdiq etmişlərdir. Böylə bir vaxtda – ki Qafqazıya millətləri demokratiyası inqilab nəticəsində alınmış əzadlıq möhkəmləşdirməlidirlər – öylə bir vaxtda qonşu millətlər demokratiyasını fəlakətə salacaq hadisət baş qalxır. Qarabağ və Sanaində bir çox köylər yandırılıb, bir çox uşağ, böyük və qadınlar kəsilərək təxribat icra edilir. Bunların səbəbləri bir neçə cani ünsürlərdir ki, torpaq və hüdüd məsələlərini qanlı həll etmək xulyasına düşmüşlər. Azərbaycan sosialist demokratiyası daima Zaqafqaziya millətləri miyanındakı [arasındakı] bütün ictimailəfi məsəlin [məsələlərin] silah zoru ilə deyil, bəlkə millətlərin etlafi [uzlaşması] və yaxud məhkəmə vasitəsi ilə həll edilməli olduqlarını izhar edir. Şimdi demokratiyanın qardaş qanı axıdılır, nəhiyələr xarabə qalır, silühu [mülki] zəhmətkeş əhali kəsilir. Böylə bir halda biz Azərbaycan sosialistləri, demokratiya ittifaqına zərbə vuranlar, əzadlıq üçün maqəb [qəbir] qazanları vəhəli hərəkətinə etiraz edirik. Biz, Zaqafqaziya cümhuriyyətləri hökumətlərini qardaş müharibəsinə xitam vermək, böylə hərəkətin öünü tə almağa dəvət edirik. Biz, bütün Gürcüstan və Ermənistanın demokratiyasını, bütün qüvvələrini cəm edib zəhmətkeş xalq düşmənlərilə mübarizə ilə xalq düşmənlərinin demokratiya əzadlığına zərbə endirməsinə yol verməməyə dəvət edirik.

Müsləman Sosialistləri İttifaqı, Sosial-demokrat fəhla firqəsi “Hümmət” (Mənşeviklər). Bakı, 19 kanuni-əvvəl 1918 sənə.

MAARIF MÜFƏTTİŞLƏRİNİN YİĞİNCAĞI

(69-cu nömrənin məbədi) [ardı]

Kanuni-əvvəlin [dekabrın] 19-da ümum ibtidai və rüşdi məktəblərin maarif müdiri möhtərəm Azad bəy Əmirovuun təhəssədarətində [sədrliyi ilə] məclis açılır. Növbədə olan məsələlərdən ən mühüm hesab olunan əsgərlik vəzifəsindən müəllimlərin əzad olub-olmamaqlarıdır. Başqa mədəni qüvvələrimiz olmadığı kimi, ümumən kəndlərdə və xüsusən şəhərlərdə kafi qədər müəllimlərimiz olmadığından, bu barədə dəxi biz hamı millətdən kasib hesab olunuruq. Əsgərlik vəzifəsi qayət şərəfli və müqəddəs vəzifə olduğunu kimsə inkar etməz. Zira vəqti-zərarətdə [ehtiyaç olduğunda] sənələrcə öz sinəsi üstündə həqiqi bir ana kimi bizi bəsləyən əziz və müqəddəs vətənimizin sağ və şərəfini düşməndən mühafizə edərək, axırda şəhid və qazi olmaq, vıcdan əhlinə ən böyük səadət və ənəmiz olan vətənimizin bizə bəxş etdiyi neməti-üzəmasına [böyük nemətə] qarşını bir şükranıyyət [minnatdərliq] gərək olsun.

Diplomatlardan bir demişdi: “Sülh istəyirsənsə, hərbə hazır ol!” Mən cəsərətlə deyərdim ki: “Yaşamaq istəyirsək, ölümə hazır olmalıyıq...” Xülfəyi-ərbəba [dörd xalifa] zamanında bütün dünyanı titrədən bəhaq [tam mənasıyla] din və milliyətini layiqincə qanıb düşmənin nizələrinə sinələrinə sipər edən qəhrəman və mücahid dindəşlərimizin maye olaraq verdikləri qurban və sərf etdikləri intəhasız malları idi. Odur ki, onlar din və millətin qədrini bilirdilər. Biz isə zəhmətsiz və əmək sərf etmədən din və millətə malik olmuşuz. O səbəbə görədir ki, asan ələ düşən bir sərməyə tez və asan vəchlə [surətdə] zəifləşər.

Əsgərlik vəzifəsi na olduğunu söylədik. Şimdi, baxalım müəllimin vəzifəsi[nin] əsgərlik vəzifəsinə heç münasibəti [yaxınlığı, oxşarlığı] varmıdır? Əvət, nainki münasibət var, hətta müəllimlik də tam mənası ilə əsgərlik deməkdir. Fəqət, təfəvütləri odur ki, əsgər cəbhədə bir qövümün cisməni düşməni ilə cəng etdiyi zaman, müəllim ərxədə bütün ələmi-başərin manəvi düşməniə[ə]zami [böyük düşməni] olan cəhalətə mübarizə edir. Meydanı-hərbədə düşmənlə rubəru [üz-üzə] cəng edən əsgəri, əsgərlik ləyaqətinə çatınca[ya qədər] tərbiyə edən, onları din, millət, vətən və hüquq hissıyyəti ilə ruhən müsəlləh edən [silahləndirən] genə kənd müə-

llimləridir. Binaileyh [ona görə], onsuz da kəndlərdəki məktəblərə təyin etməyə kafi qədər müəllim tapmadığımız halda, əgər kənd müəllimlərinə əsgərliyə götürsək, olan məktəbləri qapayıb əsgər namında yuxarıda zikr olunan kimi, minlərcə hissiz və vətəncə ruh-suz bir gürühi-ləyfləhün [yaramazlar dəstəsi] hazırlamış olarıq demək olar...

İştə, bu mülahizələri dərnəzər edərək [nəzərə alaraq] bə’dəz-müzakirə [müzakirədən sonra] məclis əsgərlik məsələsində böylə bir qərardad qəbul etdi: Əsasən müəllimlər əsgərlik vəzifəsindən əzad olunmalıdır. O şəxslər ki, hal-hazırda müəllimlik edirlər, əsgərlik vəzifəsindən əzad olduğu halda, müəllimlikdən xaric olsalar, əsgərlik vəzifəsini ifa etməlidirlər və o şəxslər ki, müəyyən müəllimlər kursu ikmal edib [tamamlayıb] hal-hazırda məktəblərdə müəllimlik edirlər, onlar da əsgərlikdən əzad olunmalıdır.

Bundan sonra müəllimlər və müəllimələr kursları açmaq məsələsi müzakirə olunur. Yuxarıda ərz etdiyimiz kimi, müəllim və müəllimələrə əşəddi-ehtiyacımız [şiddətli ehtiyacımız] olduğundan, bu barədə uzun və hərtərəfli müzakirədən sonra, ayrı olmaq şərti ilə hər maarif müfəttişlərinin nəhiyəsində (özləri münasib gördüyü yerdə) bir sənəlik bir müəllimlər, digəri müəllimələr kursu açılmaq təhiti-qərərə alınır.

Bu məsələlərdən sonra məktəblərdə verilən dərslərin faydası üçün üsuli-nəəzi yaxud hədəsi [vizual] olaraq ədalət Bakıdan Gəncəyə yola düşdü. O günlərdə Heybət tərəflərində dəmiryolunu sel yuyub xarab etmişdi. Yolun təmirindən sonra bu əvvəlinci tren idi ki, Bakıdan Gəncəyə hərəkət edirdi. Vaqonlar nəhayət dərəcədə qələbəlik idi. Müsəfirəlin əksəri mümkün edəmədiyindən bilet dəxi alammamışdı. Vaqonda oturmaq deyil, ayaq üstə durmaq imkanı da yox idi. Güc hal ilə özümü şeylərimlə birinci mövqenin dalanına sala bildim.

İslam bəy Qəbulov

DƏMİRYOLUNDA

Keçən noyabr ayının 26-cı yövmündə [günündə] ifayı-vəzifə üçün üç nömrəli trenlə [qatarla] gündüz saat 12-də Bakıdan Gəncəyə yola düşdü. O günlərdə Heybət tərəflərində dəmiryolunu sel yuyub xarab etmişdi. Yolun təmirindən sonra bu əvvəlinci tren idi ki, Bakıdan Gəncəyə hərəkət edirdi. Vaqonlar nəhayət dərəcədə qələbəlik idi. Müsəfirəlin əksəri mümkün edəmədiyindən bilet dəxi alammamışdı. Vaqonda oturmaq deyil, ayaq üstə durmaq imkanı da yox idi. Güc hal ilə özümü şeylərimlə birinci mövqenin dalanına sala bildim.

Tren hərəkət etdikdə, tren məmurları da hərəkətə gəldilər, biletləri yoxlamağa başladılar. Kimin ki bileti yox idi, Biləcər mövqifində [stansiyasında] bilet əsni deyə, kimsəyə qəbzül-vüsul [gediş qəbz] verməyərk, hər birindən 9 manat alıb öz kupələrına çəkildilər. Bu halda, tren raisinin nəyi isə bilmirəm, gedib o biri vaqonlardan 3 nəfər müştəbəhül-hal [şübhəli] qadını yəninə bəli gətirdi və özü ilə bərabər tren raisinin kəsbinə apardı. Biləcərdə kimsə düşüb bilet almadı. Almaqda dəxi ehtiyac yox imiş. Artıq tren məmurları da görünməz oldular.

Xülasə 3-cü və 2-ci mövqələrin müsəfirələri biletli-biletsiz oralarda yer tapmadığından 1-ci mövqeyə oldular. Kimsənin kimsə ilə işi yox idi. Baxıcı olmadığından hər kas keyfi istədiyi mövqədə otururdu. Get-gədə rais əfəndinin kupesindən hay-huy səsi ucalmağa və bəngi-nuşanuş [yeyib-icmək səsi] əflakə [göyə] çıxmğa başla. Artıq məmur əfəndilər dünyanı və dünya ilə də treni və trenədi müsəfirəli unudular.

Yol xarab olduğundan, beş saata üç mövqif [stansiya] ancaq yol ala bildik. Üçüncü mövqif yaxlaşmışdı. Hər kəsə, yolun xarab hissəsindən qurtarıdığını bir səvinc əsəri görünməkdə idi. Bu halda bir iş oldu. Birdən-birə vaqonlar bir-birlərinə toxundular. Tren dayandı. Hadisəni bilmək üçün hər kas vaqondan kanara çıxdı. Lokomotivlə bir vaqonun yoldan çıxdığı məlum oldu. Artıq burada bəkləyib qalmalı olduq. Tren raisi ilə sair onları isratə məşğul olan məmurların əsla hadisədən xəbərləri olmadı. Kimin tədbiri oldu isə, bilməyirəm, daldakı mövqiflə teleqram vuruldu. İki saat sonra bir lokomotivlə xeyli fəhla gətirdilər. Çox tədbirdən sonra vaqonları dalı çəkib yolları bir-birinə bitşdirməyi qərara aldılar. İşə başladılar...

Gecə yarı olmaq üzə idi. Mümkün edənlər yatmaq istəyirdilər. Ancaq, tren məmurlarının bəngi-hay-huyu [hay-huy səsi] kimsəni rahat buraxmayırdı. Saat iki idi. Yuxu hər şeyə qələbə çalmışdı. Kimi uzanmış, kimi oturdmuş halda, kimi ayaq üstə uyquqlardı [yuxulayırdı]. Sükut hökmfərma idi [hökm sürürdü]. Arabir məmurların nalələri eşidilirdi.

Sübh olduğda məmur əfəndilər xabi-ışratdən [eys-ışrat yuxusundan] ayılıb dalana çıxıb nə hadisə üz verdiyini və treni səhrada nə üçün dayandığını ondan-bundan sormağa başladılar. Əhvalatı xəbər tutduqdan sonra genə də kupələrinə çəkilib axşamki işratin ilərisinə başladılar.

Qərəz, 14 saat səhrada qaldıqdan sonra sübh saat 8-də tren hərəkət etdi. Ancaq hər mövqifə yetişdikdə müsəfirələrin bəzisi düşür və yenisi minirdi. Kimsə gəlib kimsədən bilet sormazdı. Xülasə, bu hal ilə iki gün əhəstə-əhəstə yol getdikdən sonra ayın 28-də Gəncəyə varid olduq. Bu qədər dəyə bilərəm ki, müsəfirələrin çoxusu biletsiz idilər. Gəncədən övdə-timdə [qayıtdığımızda] dəxi eyni halı müşahidə etdim.

Hatif

BAKI XƏBƏRLƏRİ

* Bazar günü 22 Kanuni-əvvəl [dekabr] axşam saat 4-də Persidski soyağ 121 nömrəli xanədə Qafqaziya Müsəlman Müttəllimlərinin [Tələbələrinin] Mərkəzi Komitəsinin iclası vəqə olacaqdır. Yoldaşlarımız vəqti-müəyyinədə [təyin edilmiş vaxtda] gəlmələri mütəəmmənədir [xahiş olunur].

* Ərzaq Nəzarəti Şəki, Şamaxı, Lənkəran, Şuşa, Ağdaş, Cəbrayıl, Göyçay, Qazax, Gəncə, Zaqatala və Quba bələdiyyə məclislərinə müraciətən rica etmişdir ki, nə qədər dəri olduğu barəsində məlumat versinlər.

* Ərzaq Nəzarəti dəftərxanası Bakı-Sabunçu dəmiryolu idarəsinə xəbər vermmişdir ki, kəndlərə aparılacaq ərzaq və mühümətat [lavazimat] barəsində vəsiqə almaq lazım deyildir, vəsiqəsiz də aparıla bilər.

Azərbaycan dəmiryollarında

* Türkiyə və Məabir [Naqliyyat və Rabitə] Nəzarəti təcili surətdə xəbər vermmişdir ki, kanuni-əvvəlin [dekabrın] 16-sında 20 nömrəli trenin toqquşması barəsində təhqiqat yapılib əqd [akt] bağlanaraq Nəzarətə pişnəhd [təqdim] edilmiş.

* Poylu mövqifindəki [stansiyasındakı] sui-istemaldən nəşi [sui-istifadə səbəbindən] Türkiyə və Məabir nazirinin əmri mövbi-ncə [əsasında] mövqif müdiri Aleynikov, müavinəi Qemal Rjetski, xidmətçi Dağtəmirov müttəhim edildikləri üçün qulluqları rından kanar edilərək məhkəməyə verilirlər. Plaxova xəbərdarlıq

edilir ki, bir də öz vəzifəsində zəiflik ibraz edərsə, qulluqdan çıxarılacaqdır.

Bələdiyyə Ərzaq şöbəsinin Ərzaq Nəzarəti təhiti-idarəsinə [idarəsi altına] keçməsi

Necə ki məlumdur, Bələdiyyənin və məhəlli [yerli] hökumətin qətnamələrinə görə bu vaxtdak Bələdiyyənin ixtiyarında olan Ərzaq şöbəsi fəxş [ləğv] edililib, hamı işləri bir vəmücd mal anbarları Ərzaq Nəzarətinə verıləcəkdir.

Üç gün irəli Ərzaq naziri Nəsib bəy Yusifbəyov cənabları Ərzaq şöbəsi idarəsinə təşrif gətirib, şöbənin işlərini və qulluqlarını rəsmən qəbul etdilər. Əvvəlcə şöbənin müdiri V. V. Smirnov, məsul qulluqçuları vəzir [nazir] cənablarına təqdim edib, sonra bir-bir onların hansı qulluqda olmaqları və nə vəzifələr aparmaqları barəsində vəzirə məlumat verirdi. Sonradan vəzir cənabları Bakıda çöyrəyin hələ indiyə kimi çox bəha qiymətə satılmağı və bu işdə ən baş müqəssirlər çörəkçilər olmaqları barəsində bir az söhbət edib şöbənin vəzifələri və həmçinin tamam şöbələrinin bundan sonra da baqi [yerində] qalması barəsində öz nəzəriyyətni [fikirlərini] bəyan edib, qulluqlarla vıdaləşdi.

MÜRACİƏTNAMƏ

Şamaxı hadisəti-əliməsindən [facialı hadisələrindən] sonra möhtərəm şairimiz Abbasqulu Səhəht cənabları Şamaxıdan Gəncəyə köçməyə məcbur oldu. Orada qaçqınlar miyanında [arasında] hökmfərma olan [hökm sürən] yatalaq xəstəliyi bu zati-möhtərəmi də biz Azərbaycan türkləri əlindən alıb apardı. Azərbaycan işçili bir ulduzu da daimi olaraq batdı. Abbasqulu Səhəht dəri-dünyadan dəri-bəqaya rehlət buyurdular [dünya evindən əbədiyyət evinə köçdü]. Mərhum şairimizin əsərlərini yığıb nəşr etmək qəsdilə bütün millətdəşlərimizə müraciətlə təvəqqe edirik, onun mətbu və qeyri-mətbu [çap edilmiş və çap edilməmiş] əsərlərindən hər kəsə var isə, rica edirik ki, Lütfən, aşağıdakı ədəslərə göndərsinlər.

1. Bakı İkinci Türk İbtidai məktəbi, Əbdüllətif Əfəndizadə, Melniçnaya küçə nömrə 8;
2. Bakı Üçüncü Türk İbtidai məktəbi, Məhəmməd Əmin Əfəndizadə, Pozenovskaya soyağ, nömrə 9.

Bu günlərdə müqtədir şairlərimizdən Əbdülsəlimzadə Məhəmməd Hadi əfəndinin **“İnsanlar tarixi faciələri”** yaxud **“Əlvahi-intibah”** adlı mənzum əsərinin ikinci cüzü çapdan çıxıb mövqeyi-füruşə [satışa] qoyulmuşdur. Kitabça gözəl və qalın kağız üzərində təb’ [çap] edilmiş, fiatı [qiyməti] 2 manatdır. Turrən mətbəəsində, Parapetdə “Məktəb” mağazasında və Bazar cədasında Paşa Qasımzadənin mağazasında.

b. 4 – 3

Bakı Obşestvenni Sobranıyasının

[Bakı İctimai Yığıncağının] (Klubun) müdirlər şurası

Ümum üzv və namizədlərə məlum edir ki, klubun kitabxanası açılıb, Qorçakovski küçədə 7 nömrəli evdə bayram günlərindən siva [başqa] açıqdır səhər saat 10 – 2-yə kimi.

b-29 2 - 2

İngiltərə Dəniz Nəqliyyatı İdarəsi icazəsizə

“Samolyot” paraxod cəmiyyəti

Məl gəndəran və məl gətirənlərə elan edir ki, 17 kanuni-əvvəldən [dekabrın] cəmiyyət бүтүн Xəzar dənizindəki nümayəndəliklərini iadə etmişdir [geri qaytarmışdır]. Bakı şəhərində İran, Krasnovodsk və Petrovsk şəhərlərinə gəndəran yükləri 14 və 26-cı körpülərdə qəbul edir. Acentanın kontor telefon nömrəsi 29-22.

Acentə V. N. Natanzondur. Paraxodstvo [gəmiçilik] idarəsi, telefon nömrəsi 54-40.

Paraxodstvo müdiri F. F. Kulikov.

b - 31

Diş həkimi İsay Samuiloviç Karşteynbaum

Naxoşlar[ı] əvvəlki kimi qəbul edir. Dişləri ağrısız çıxarır və qızıl üzərində süni dişlər qayırır.

Ünvan: Tsiysyanovski və Çadrovı küçələrin küncündə İsrafilovun 41 nömrəli evində.

Qəbul edir hər gün saat 12-dən 3-ə kimi. Axsam 5-dən 8-ə kimi.

2610

Arvad diş həkimləri